

Descartes, har i tillegg preget den moderne filosofiske debatten om menneskesyn. Denne betydningen har han fått gjennom måten han formulerte og søkte å besvare spørsmålet om forholdet og sammenhengen mellom det mentale og det fysiske, også kalt kropp/sinn-problemet. Som vi nå skal se er dette et problem som før eller siden vil melde seg for enhver som slutter seg til nettopp det natursynet Descartes forsvarte.

Descartes mente at tenkeevnen særmerker mennesket. Evnen til å kunne tenke, skiller oss fra dyr og maskiner og gir oss en spesiell posisjon i universet (Descartes, 1637/2006).

Ifølge Descartes har vi også noe til felles med dyr, nemlig at vi har en kropp. Imidlertid er kroppen helt annerledes enn sinnet. Kroppen vår kan forklares materialistisk og som del av det mekanisk fungerende fysiske universet. Men sinnet og tenkeevnene våre lar seg ikke forklare ut fra hvordan det fysiske universet fungerer. Mennesket må derfor betraktes som et «dobbeltsvesen». Dette synet kalles substansdualisme.

Vi har allerede møtt begrepet om substans i seksjon 11.2 i sammenheng med Aristoteles sin filosofi. Der så vi at «substans» grovt sett kan oversettes med «ting som eksisterer i seg selv, uavhengig av andre ting». Alle ting som eksisterer slik i seg selv er substanser. Enhver substans er akkurat den substansen den er i kraft av å besitte visse egenskaper som den kan forklares med, og disse er å betrakte som dens vesentlige egenskaper.

Descartes' forståelse av substans ligner på Aristoteles', samtidig som han ender opp med å anvende dette begrepet på en annen måte enn

hva Aristoteles ville gjort. For Descartes er menneskekroppen på sin side en rent materiell eller fysisk substans, i den forstand at dens vesentlige egenskap er utstrekning i rommet (res extensa = utstrakt ting). Sinnet, derimot, forklares som noe helt forskjellig fra kroppen, nemlig som noe rent mentalt, hvilket for Descartes vil si at dets vesentlige egenskap er tenkning. Det er med andre ord en tenkende substans (res cogitans = tenkende ting) som er ikke-utstrakt og som derfor ikke er plassert i rommet (Descartes, 1641/2008). Denne posisjonen, dvs. påstanden om at kropp og sinn er to grunnleggende forskjellige typer ting, kalles substansdualisme (fra latin duo = to).

Kropp/sinn-problemet: Et problemkompleks innen filosofi som dreier deg om sammenhengen og forholdet mellom det fysiske og det mentale.

Substansdualisme: Syn på kroppen som en helt annen type ting enn sinnet. Kroppen forklares materielt og som noe fysisk utstrakt som tar plass i rommet. Sinnet derimot forklares som mentalt, immaterielt og ikke-utstrakt.

Descartes forsøker å forsvare sitt substansdualistiske syn på mennesket blant annet gjennom følgende argumentasjon: Vi kan være helt sikre på at det mentale eksisterer, samtidig som det i prinsippet er mulig å tvile på at det fysiske eksisterer; derfor må det mentale og det fysiske være to forskjellige substanser. Tanken om at vi kan være sikre på at det mentale eksisterer bygger i sin tur på det såkalte «cogito-argumentet»: «Jeg tenker, derfor eksisterer jeg». Denne påstanden er konklusjonen på en systematisk undersøkelse av hva vi kan vite sikkert om hva som egentlig eksisterer, og ikke bare er en illusjon.